

Інформаційно-аналітичні матеріали до слухань на тему: «Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії Російської Федерації»

Відповідно до положення про Державну службу України з питань праці, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11.02.2015 № 96, Держпраці забезпечує роботодавців і працівників інформацією та роз'ясненнями щодо ефективних засобів дотримання законодавства та запобігання можливим його порушенням.

З метою попередження та недопущення потрапляння у ситуацію торгівлі людьми особами, що залишили місце проживання у зв'язку із агресією з боку російської федерації, органами Державної служби України з питань праці у березні 2022 року започатковано проведення інформаційної кампанії з тимчасово переміщеними особами про ризики потрапляння в ситуацію торгівлі людьми та дії, що сприятимуть зниженню ризиків. Такими заходами охоплено 219 336 тимчасово переміщених осіб в усіх регіонах країни.

За підтримки Проекту ЄС-МОП «На шляху до безпечної, здорової та задекларованої праці в Україні» розроблені плакати та буклети про ризики примусової праці, через які підвищується поінформованість про це явище українців, у першу чергу жінок із дітьми, які вимушені переміщуватися між областями України та за кордон, які були розіслані до територіальних органів Держпраці. Територіальним органами розповсюджено 670 плакатів та 100 600 буклетів із ознаками примусової праці та контактною інформацією на випадок потрапляння у ситуацію торгівлі людьми з метою трудової експлуатації. У населених пунктах розміщено 16 білбордів та сітілайтів на цю тему.

З метою належної підготовки інспекторів праці до роботи із тимчасово переміщеними особами упродовж квітня-травня за сприянням Проекту ЄС-МОП проведена серія із 10 тренінгів на тему «Психосоціальна підтримка на робочому місці в умовах воєнного часу» та інформаційна сесія «Роз'яснювальна робота про примусову працю і правила безпечної поведінки».

МІНЕКОНОМІКИ
ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР ЗАЙНЯТОСТІ

вул. Еспланадна, 8/10, м. Київ, 01601, тел. (044) 284-38-94, факс (044) 289-76-28
E-mail: 17@es.dcz.gov.ua, Web: <http://www.dcz.gov.ua>, Код ЄДРПОУ 03491079

№ _____

На № 04-30/12-2022/80456 від 18.05.2022

Комітет Верховної Ради
України з питань
соціальної політики та
захисту прав ветеранів

Щодо підготовки матеріалів
до слухань у Комітеті

Державний центр зайнятості на лист Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів від 18.05.2022 № 04-30/12-2022/80456 надає інформаційно-аналітичні матеріали для підготовки слухань у Комітеті на тему: «Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії Російської Федерації». Пропозиції до проекту рекомендацій слухань відсутні.

Також інформуємо, що у слуханнях братимуть участь:

Купрій Ольга Дмитрівна – начальник Управління планування та бюджетування Державного центру зайнятості, тел. 289-00-76, kuprii.olha@es.dcz.gov.ua;

Плачинда Валентина Олексіївна – начальник відділу з питань працевлаштування Управління надання соціальних послуг населенню Департаменту реалізації політики зайнятості Державного центру зайнятості, тел. 289-43-69, valyapl@es.dcz.gov.ua.

Додаток: на 4 арк.

Директор

Юлія ЖОВТЯК

Додаток до листа

Інформаційно-аналітичні матеріали для підготовки слухань у Комітеті на тему: «Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії Російської Федерації»

Попри воєнний стан, запроваджений Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», Державна служба зайнятості продовжує працювати відповідно до оперативної ситуації, що складається в конкретному населеному пункті, зокрема здійснюється обслуговування громадян (зокрема, прийом осіб, які шукають роботу, та зареєстрованих безробітних), надання інформаційних та консультаційних послуг, пов'язаних із працевлаштуванням.

Громадяни, які знаходяться за кордоном, для вирішення питань пов'язаних з пошуком роботи, можуть скористатися телефоном “гарячої лінії” Державної служби зайнятості - 080 509 966 або звернутися в онлайн-підтримку через наш чат-бот у Telegram @DCZWorknowBbot.

Центри зайнятості, які знаходяться на безпечній території, здійснюють обслуговування населення у приміщеннях центрів зайнятості.

Обслуговування громадян, які знаходяться на територіях бойових дій та тимчасово окупованих територіях, де центри зайнятості тимчасово припинили свою роботу, здійснюється дистанційно, тобто послуги з пошуку роботи надаються телефоном або через месенджери.

Одне з пріоритетних завдань Державної служби зайнятості – це забезпечення роботою усіх, хто хоче працювати.

На сьогодні Урядом запроваджено низку програм з підтримки вимушених переселенців – людей, які залишили житло і втратили роботу через проведення активних бойових дій у їхніх регіонах та які виїхали в безпечні місця.

Уряд спеціальною постановою розширив можливості реєстрації людей у Державній службі зайнятості. Подати заяву про надання статусу безробітного та призначення допомоги чи припинення реєстрації можна також за допомогою порталу або мобільного додатку “Дія” та електронних сервісів Державної служби зайнятості. Це значно спрощує реєстрацію громадян та наближає їх до послуг Державної служби зайнятості.

З метою забезпечення роботою безробітних громадян під час дії воєнного стану з 07.05.2022 Законом України від 21.04.2022 № 2220-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування сфер зайнятості та загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття під час дії воєнного стану» розширені критерії підходящої роботи для безробітних.

Зокрема, у період дії воєнного стану для зареєстрованого безробітного пошук роботи здійснюється відповідно до усього набутому особою за період своєї трудової діяльності досвіду роботи.

Для осіб, які перебувають у статусі зареєстрованого безробітного понад 30 календарних днів, підбір підходящої роботи здійснюється відповідно до потреб ринку праці та вимог роботодавця.

Також зазначеним законом врегульовано питання надання статусу безробітного внутрішньо переміщеним особам та особам, які перебувають на територіях, де відбуваються бойові дії, у яких не розірванні трудові відносини з роботодавцем.

Отже, якщо така особа приходить до центру зайнятості з нерозірваними трудовими відносинами, то в такому випадку вона має право подати заяву про звільнення з роботи на ім'я роботодавця, а центр зайнятості бере на себе обов'язок повідомити про це роботодавця, Пенсійний фонд і територіальний орган Державної податкової служби (будь-яким засобом комунікації). Датою звільнення вважатиметься наступний день після подання такої заяви.

Перед державою гостро постало питання працевлаштування значної кількості внутрішньо переміщених осіб, які були змушені змінити своє місце проживання та виїхати на безпечні території. Одним із інструментів підтримки таких громадян в складних життєвих обставинах, було впровадження Урядом програми надання компенсації роботодавцям за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, що в свою чергу стало свого роду механізмом їх стимулювання до працевлаштування таких внутрішньо переміщених осіб.

З метою підтримки внутрішньо переміщених осіб на території України постановою Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року № 331 затверджено Порядок надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні.

Програма орієнтована на роботодавців, які в період воєнного стану працевлаштовують внутрішньо переміщених осіб на умовах строкового або безстрокового трудового договору (контракту), гіг-контракту, зокрема за сумісництвом, та забезпечують працевлаштування таких осіб з розміром заробітної плати не нижчим за розмір мінімальної заробітної плати (на сьогодні це 6, 5 тис. гривень).

Компенсація витрат надається у розмірі 6500 гривень за кожну працевлаштовану особу щомісяця, загальна тривалість отримання такої компенсації - 2 місяці.

Роботодавець, який працевлаштував внутрішньо переміщену особу, може звернутися за наданням такої компенсації протягом періоду дії воєнного стану та ще плюс 30 календарних днів після його скасування або припинення.

Урядом виділено 200 млн гривень (розпорядження КМУ від 12 квітня 2022 р. № 282-р) для надання роботодавцям компенсації витрат на оплату праці за кожну працевлаштовану особу з числа внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні.

Державною службою зайнятості проводиться активна інформаційно-консультаційна робота серед роботодавців з питання отримання компенсації.

Крім того, Державним центром зайнятості на виконання пункту 4 Плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей

суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України № 246-р від 25.03.2022, з метою підбору персоналу для переміщених підприємств в умовах воєнного стану організовано відповідну роботу на рівні регіональних центрів зайнятості.

З метою вирішення кадрових потреб зазначених підприємств налагоджена співпраця та організована робота з якісного і оперативного підбору кандидатів з числа зареєстрованих безробітних та шукачів роботи, враховуючи осіб з інвалідністю, в тому числі з використанням елементів рекрутингу.

Державна служба зайнятості оперативно реагує на виклики сьогодення, прагнучи бути максимально корисною українському суспільству.

Щодо надання послуг Державної служби зайнятості

Послугами Державної служби зайнятості протягом січня-квітня 2022 року скористалися 559,9 тис. осіб, з них 495,0 тис. зареєстрованих безробітних, що на 34% або 252,3 тис. осіб менше ніж у відповідному періоді минулого року. Отримували допомогу 447,1 тис. осіб (зменшення на 33% або 223,0 тис. осіб).

Зокрема, з 1 березня поточного року зареєстровано 92,1 тис. безробітних, що на 33% відсотків менше ніж з 1 березня минулого року.

За сприяння центрів зайнятості у січні-квітні 2022 року працевлаштовано 103,2 тис. осіб, у тому числі 87,8 тис. зареєстрованих безробітних, з них, понад 1 тис. осіб на нові робочі місця з компенсацією роботодавцям єдиного внеску.

Зокрема, з 1 березня працевлаштовано 53,8 тис. осіб, з них з них 47,9 тис. безробітних. Крім того, з початку березня 5,7 тис. безробітних припинили реєстрацію у зв'язку з призивом на військову службу.

Протягом січня-квітня 2022 року за сприяння Державної служби зайнятості 22,3 тис. безробітних проходили професійне навчання. До громадських та інших робіт тимчасового характеру залучено 12,8 тис. осіб.

Станом на 1 травня 2022 року мали статус безробітного 283,4 тис. осіб, що на 30% менше ніж на відповідну дату минулого року. Отримували допомогу по безробіттю 244,8 тис. осіб, що на 29% менше ніж на 1 травня 2021 року.

Щодо надання послуг внутрішньо переміщеним особам

У січні-квітні 2022 року послуги Державної служби зайнятості отримували 12,6 тис. внутрішньо переміщених осіб, з них 9,9 тис. осіб мали статус безробітного, зокрема з початку березня зареєстровано 6,2 тис. безробітних.

Допомогу по безробіттю отримували 8,6 тис. осіб, зокрема призначено виплату з початку березня – 5,4 тис. осіб з числа внутрішньо переміщених осіб.

Державна служба зайнятості сприяла працевлаштуванню 1,3 тис. осіб, з них – 796 мали статус безробітного. З початку березня всього отримали роботу 913 осіб, з них 407 осіб мали статус безробітного.

Кожен п'ятий безробітний з числа ВПО був працевлаштований за направленням Державної служби зайнятості у сферу торгівлі та ремонт автотранспортних засобів, 19% знайшли роботу у переробній промисловості, 12% – у сільському господарстві, 8% - в охороні здоров'я та 7% – в освіті.

За направленням Державної служби зайнятості професійне навчання проходили 210 безробітних з числа ВПО. У громадських та інших роботах тимчасового характеру брали участь 75 осіб.

Станом на 1 травня 2022 року отримували послуги 9,5 тис. внутрішньо переміщених осіб, з них 7,3 тис. осіб мали статус безробітного, допомогу по безробіттю отримували 6,2 тис. осіб.

Інформаційно-аналітичні матеріали до проекту рекомендацій, які планується схвалити за підсумками слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів

З початку повномасштабного вторгнення рф з України за кордон евакуювалося понад 6,5 мільйонів осіб.

У Національній поліції України вжито заходів щодо профілактики та попередження злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, стосовно громадян України, евакуйованих за кордон.

Так, з початку воєнних дій Департаментом міграційної поліції Національної поліції України (далі – Департамент, ДМП) спільно з координатором протидії торгівлі людьми ОБСЄ та громадською спілкою «А21 Україна» для громадян України, що евакуюються за кордон, розроблено інформаційні матеріали, у яких викладена інформація, необхідна для уникнення потрапляння в ситуацію, пов'язану з торгівлею людьми, та контактні номери телефонів «гарячих ліній» в Україні й за кордоном для отримання консультацій, а в разі необхідності – невідкладної допомоги.

Поліцейськими підрозділів міграційної поліції в прикордонних регіонах (Чернівецька, Львівська, Волинська, Вінницька, Закарпатська області) проведено інформаційні кампанії, у ході яких на прикордонних пунктах пропусків та вокзалах організовано інформування громадян України, що виїжджають за кордон, щодо правил поведінки для уникнення потрапляння в ситуації, пов'язані з торгівлею людьми.

За участю Департаменту в месенджері Telegram **розширено функціонал** чат-бота «Залишайся в безпеці». У ньому містяться розділи з інформацією про торгівлю людьми та її форми, законодавство України «Про протидію торгівлі людьми», правила безпечного працевлаштування за кордоном, контакти установ, що надають допомогу в Україні та за кордоном.

У взаємодії з Департаментом кіберполіції та операторами мобільного зв'язку України здійснено **sms-розсилку** понад 4 мільйонам українських громадян, які перебувають за кордоном. Залежно від країни перебування в тексті повідомлення міститься інформація з контактами поліції, консульських установ України та громадських організацій, до яких слід звертатися у випадках потрапляння в ситуацію торгівлі людьми.

З метою налагодження дієвої взаємодії з правоохоронними органами зарубіжних країн ДМП та Департаментом міжнародного поліцейського співробітництва регулярно проводяться робочі зустрічі під егідою Європолу та Інтерполу.

За результатами взаємодії створено інформаційну платформу для оперативного обміну інформацією з правоохоронними органами Європи для запобігання торгівлі людьми серед українських громадян.

На виконання доручення Кабінету Міністрів України від 16.04.2022 № 67410/2-22 у квітні цього року Департаментом у межах компетенції опрацьовано частину другу опитувальника ЄС щодо надання Україні статусу країни-кандидата (з питань протидії торгівлі людьми та нелегальній міграції).

Відповідні відомості надіслано до МВС для подальшого інформування Уряду України.

Крім того, 26 квітня 2022 року на міжвідомчій нараді з приводу обговорення завдань пунктів 3 та 5 Протоколу першого засідання робочої групи щодо захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав - членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, та пункту 4 доручення Віцепрем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Стефанішиної О.В. від 28 березня 2022 року № 8169/0/1-22 розглядалося питання відрядження працівників центральних органів виконавчої влади до країн, де перебувають тимчасово переміщені особи.

Представники ДМП та Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва висловили готовність надати сприяння закордонним дипломатичним установам України в тих іноземних державах, де знаходиться найбільша кількість громадян України та найбільша кількість евакуйованих дитячих закладів й існує нагальна потреба в присутності представників Національної поліції України для надання допомоги дипломатичним та консульським працівникам України у цих державах, зокрема в налагодженні практичної взаємодії з правоохоронними органами цих країн.

Пріоритетним напрямом роботи Національної поліції України на час війни є попередження та боротьба з торгівлею дітьми. Керівництво ДМП та Управління ювенальної превенції входить до складу Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану (далі – Координаційний штаб), утвореного згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 17 березня 2022 року № 302.

У складі Координаційного штабу представники ДМП брали участь у розробці постанови Кабінету Міністрів України від 27 березня 2022 року № 385 стосовно деяких питань евакуації дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, в умовах воєнного стану.

Так, станом на 30 травня 2022 року до пансіонів (інтернатів), навчально-реабілітаційних центрів, санаторних шкіл, дитячих будинків та інших закладів усіх форм власності зараховано 87637 дітей, серед яких діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти з неблагополучних сімей та ті, які опинилися у складних життєвих обставинах. З них батькам та іншим законним представникам повернуто 74113 дітей. За межі України евакуйовано 4177 дітей-вихованців інституційних закладів, серед яких 2382 – діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

Керівництвом Національної поліції дано доручення головним управлінням в областях Національної поліції та в м. Києві щодо організації взаємодії з воєнними адміністраціями для безпечної евакуації інституційних закладів за кордон.

Про можливі ризики, пов'язані з евакуацією інституційних закладів за кордон, шляхи їх попередження Головою Національної поліції листами повідомлено обласні та в місті Києві воєнні адміністрації.

Крім того, для налагодження оперативної взаємодії та реагування в разі виникнення проблемних питань у листах указано цілодобові телефони «гарячої лінії» ДМП.

Водночас до Департаменту надходить інформація про наміри деяких громадян України, які позиціонують себе як волонтери та представники благодійних або релігійних організацій, перевезти дітей з уже евакуйованих за кордон закладів до США. Такі наміри можуть носити і злочинний характер, зокрема для подальшого усиновлення дітей, оминаючи законодавчо затверджену в Україні процедуру міжнародного усиновлення.

Так, правоохоронцями Республіки Литва та Республіки Польща попереджена спроба вивозу 43 вихованців дитячого будинку змішаного типу для дітей дошкільного та шкільного віку «Перлінка» до Сполучених Штатів Америки. При цьому згідно з розпорядчими документами, вказаний дитячий будинок евакуйовувався з Кіровоградської області до Литви.

За цим фактом Офісом Генерального прокурора відкрито кримінальне провадження за статтею 149 (Торгівля людьми) Кримінального кодексу України.

Аналогічне розслідування проводиться литовськими правоохоронцями. Взаємодія з іноземними колегами відбувається під егідою Євроюсту та Європолу.

Відповідно до рішення керівництва Національної поліції України в період з 22 по 27 травня 2022 року поліцейськими ДМП здійснено службове відрядження до Республіки Польща.

У ході візиту 23 травня 2022 року в супроводі третього секретаря з консульських питань Посольства України в Республіці Польща делегація відвідала дитячі інституційні заклади евакуйовані з України, які розміщені в осередку Осса (Гміна Бяла Равська, Равський повіт, Лодзінське воєводство) та у місті Лодзь.

З директорами закладів та супроводжуваними особами проведено профілактичні бесіди щодо запобігання ситуацій торгівлі дітьми, недопущення до дітей неперевіраних волонтерів та унеможливлення передачі персональних даних дітей.

25 травня 2022 року в місті Варшаві відбулася підготовча зустріч представників правоохоронних органів України, Іспанії, Португалії, Німеччини, Нідерландів, Греції, Італії, Бельгії, Франції, Румунії, Фінляндії, Австрії, Болгарії, Кіпру, Хорватії, Угорщини, Словаччини, Швеції, Польщі, Великобританії, Молдови, Сербії, Чорногорії, Північної Македонії, Албанії, за участю Європолу та Інтерполу щодо підготовки та реалізації заходів, які будуть спрямовані на протидію торгівлі дітьми та нелегальній міграції (далі – підготовча зустріч).

Загальна кількість учасників склала 47 осіб.

Під час виступу українською делегацією висвітлено інформацію про здійснені превентивні заходи з попередження торгівлі людьми в умовах війни, пов'язані ризику та шляхи їх подолання.

Крім того, під час підготовчої зустрічі українськими поліцейськими відзначено професійну та оперативну реакцію польських правоохоронців на

спробу нелегального переміщення вихованців дитячого будинку «Перлінка» до Німеччини та в подальшому до США.

За результатами підготовчої зустрічі Україну включено до Оперативного плану боротьби з торгівлею дітьми у Європі та за її межами під час днів спільних дій у червні 2022 року.

Представника ДМП запрошено до роботи в координаційному центрі, який діятиме у Варшаві в межах днів спільних дій із 06 по 13 червня 2022 року.

24 та 25 травня 2022 року делегацією проведено також двосторонні зустрічі з представниками правоохоронних органів Португалії, Великобританії, Ірландії, Молдови, представниками Центрального бюро Інтерполу та Європолу. За результатами зустрічей налагоджено взаємодію з питань протидії торгівлі людьми та напрями подальшої співпраці.

26 травня 2022 року делегацією проведено зустріч з начальником Департаменту боротьби з торгівлею людьми Бюро кримінальних розслідувань Головного управління поліції Республіки Польща підполковником поліції Монікою Соколовською.

Під час зустрічі здійснено обмін інформацією щодо виявлених ризиків, які впливають на торгівлю людьми, серед евакуйованих до Польщі громадян України. Визначено шляхи взаємодії між підрозділами, пріоритетні напрями спільних дій та співпраці в межах поточних розслідувань.

За результатами вжитих за період війни профілактичних та превентивних заходів, взаємодії з органами державної влади, міжнародними партнерами та громадськими організаціями визначено основні ризики торгівлі людьми серед евакуйованих за кордон дітей.

1. Неконтрольований доступ до дітей волонтерів з благодійних та релігійних організацій, які пропонують перевезти заклади до інших країн, збирають персональні дані дітей, спонукають дітей давати компетентним представникам державних органів країни тимчасового перебування неправдиву інформацію щодо вихователів, опікунів, супроводжуваних осіб, може призвести до подальшого незаконного усиновлення.

Наприклад, у результаті впливу мешканки Польщі на вихованців одного з евакуйованих дитячих будинків сімейного типу матір-виховательку було заарештовано на 3 місяці за вчинення домашнього насильства над дітьми. Зазначеній же мешканці Польщі, до того ж пов'язаній з релігійними організаціями, згідно з рішенням суду дано опіку над 10 українськими дітьми.

Через канали Європол та Інтерпол і шляхом двосторонньої співпраці Національною поліцією України активізовано міжнародну взаємодію з правоохоронними органами країн, до яких евакуйовано інституційні заклади, дитячі будинки сімейного типу та прийомні сім'ї, у яких виховуються діти-сироти та діти без батьківського піклування, з метою обміну інформацією щодо організацій та волонтерів, які мають доступ до дітей.

2. Наявність евакуйованих із закладів вихованців, які мають психічні розлади, схильні до девіантної поведінки або мають кримінальне минуле. Такі діти можуть бути втягнуті торгівцями людьми до злочинної діяльності або в

жебракування. Найбільш уразливими є вихованці центрів соціально-психологічної реабілітації дітей.

Так, під час відвідання поліцейськими ДМП евакуйованого в місто Лодзь Польща комунального закладу «Обласний центр соціально-психологічної реабілітації дітей» Рівненської обласної ради стало відомо про факт поміщення одного з вихованців закладу до спеціального притулку за вчинення правопорушення. При цьому про указаний факт поліцією Польщі та посадовими особами закладу не було поінформовано консульську установу України.

Управлінню ювенальної превенції доручено здійснити облік евакуйованих за кордон вихованців інституційних закладів, дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей, які раніше вчиняли кримінальні або адміністративні правопорушення, щодо яких відкриті кримінальні провадження, а також дітей з психологічними розладами та дітей, стосовно яких раніше вчинялися насильницькі злочини.

3. Евакуація за кордон дітей/дорослих, які потребують паліативного догляду, особливо до країн, у яких дозволена трансплантація або евтаназія. Зазначені особи можуть стати об'єктом кримінального інтересу зі сторони злочинців, які займаються торгівлею органами. Наприклад, станом на 25 травня 2022 року на консульський облік у Республіці Польща взято 6 таких дітей.

4. Переміщення на територію Європи неповнолітніх віком від 16 до 18 років без супроводу дорослих. Такі діти можуть самостійно виїздити за кордон на запрошення вербувальників та стати жертвами усіх форм торгівлі людьми.

Так, станом на 23.05.2022 року в хабі для виявлених без супроводження українських дітей в м. Сталева Воля Польща знаходилось 32 неповнолітніх українця, серед яких 4 затримано за напад на поліцейських.

За інформацією Посольства України в Польщі, 31 травня 2022 року заплановано повернення 13 дітей до України.

5. Ризики, пов'язані з повторною евакуацією вже переміщених за кордон закладів.

Головним управлінням Національної поліції в областях та в м. Києві доручено забезпечити налагодження взаємодії з військовими адміністраціями з метою узагальнення інформації щодо раніше поданих звернень про необхідність повторного переміщення (евакуації) дітей та її оперативного отримання в разі надходження в майбутньому. Отриману інформацію надсилати до ДМП.

З огляду на викладене, керівництвом Національної поліції прийнято рішення про організацію проведення на території держави оперативно-профілактичних заходів з боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, із 06 по 30 червня 2022 року.

**Департамент міграційної поліції
Національної поліції України**

ФОНД СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ
ВИКОНАВЧА ДИРЕКЦІЯ

вул. Боричів Тік, 28, м. Київ, 04070, тел. +38(044) 206-04-04, +38(044) 206-04-06 (факс),
e-mail: fssu@fssu.gov.ua

02.06.2022 № 602-11-1

на № _____ від _____

Голові Комітету
Верховної Ради України
з питань соціальної політики
та захисту прав ветеранів
ТРЕТЬЯКОВІЙ Г.М.

Шановна Галино Миколаївно!

У відповідь на Ваш лист від 18.05.2022 № 04-30/17-2022/80448 щодо проведення у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів слухань на тему “Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії Російської Федерації” виконавча дирекція Фонду соціального страхування України в межах своєї компетенції інформує про таке.

У зв'язку з введенням на території України воєнного стану Міністерством охорони здоров'я України (далі – МОЗ) спільно з Міністерством соціальної політики України, Національною службою здоров'я України, Фондом соціального страхування України (далі – Фонд) та Пенсійним фондом України внесено зміни до наказу МОЗ від 01.06.2021 № 1066 “Деякі питання формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність та проведення їхньої перевірки” та Порядку видачі (формування) листків непрацездатності в Електронному реєстрі листків непрацездатності, затвердженому наказом МОЗ від 17.06.2021 № 1234, покликані забезпечити в умовах воєнного стану право на допомогу у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності застрахованим особам – громадянам України, іноземцям, особам без громадянства та членам їх сімей, які проживають в Україні.

Так, наказом МОЗ від 22.04.2022 № 675 “Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 01 червня 2021 року № 1066 та Порядку видачі (формування) листків непрацездатності в Електронному реєстрі листків непрацездатності”, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 03 травня 2022 року за № 491/37827, передбачено, що на період воєнного стану вагітним жінкам лікуючим лікарем (той, який виведе вагітність) з 30 тижня

соціального страхування України
№ 602-11-1 від 02.06.2022

Голова виконавчої дирекції
Фонду соціального страхування України
[Підпис]

1
2
3

вагітності може бути сформовано медичний висновок про тимчасову непрацездатність (далі – МВТН) за категорією “Вагітність та пологи” без особистого огляду за результатами дистанційної взаємодії, про що робиться відповідний запис у Реєстрі медичних записів, записів про направлення та рецептів в електронній системі охорони здоров’я.

Під час воєнного стану та протягом трьох місяців після, якщо тимчасова непрацездатність (за категоріями: “Захворювання або травма загального характеру”, “Догляд за хворою дитиною”, “Вагітність та пологи”, “Ортопедичне протезування”) виникла за кордоном, пацієнту може бути сформовано МВТН з позначкою “що виникла за кордоном” на підставі іноземних медичних документів, що були надіслані лікарю поштою або за допомогою технічних засобів електронної комунікації (електронна пошта, соціальні мережі тощо).

У виданих за кордоном медичних документах зазначається діагноз з використанням Міжнародної класифікації хвороб десятого перегляду. Необхідність перекладу на державну мову таких документів визначає лікар у випадках, коли неможливо сформулювати медичний запис з використанням мови оригіналу медичного документа».

Електронний листок непрацездатності відповідно до пункту 2 розділу II наказу МОЗ України від 17.06.2021 № 1234 “Про затвердження Порядку видачі (формування) листків непрацездатності в Електронному реєстрі листків непрацездатності” формується в Електронному реєстрі листків непрацездатності на підставі медичного висновку (медичних висновків) у разі ідентифікації пацієнта як застрахованої особи в реєстрі застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов’язкового державного соціального страхування. Під час формування електронного листка непрацездатності враховується інформація про основне місце роботи застрахованої особи, визначене за даними повідомлення про прийняття працівника на роботу. Сформований електронний листок непрацездатності надсилається страхувальникам, з якими застрахована особа перебувала у трудових відносинах (за основним місцем роботи та за сумісництвом) через кабінет страхувальника на вебпорталі електронних послуг Пенсійного фонду України.

Отже на сьогодні реалізована можливість формування листків непрацездатності для застрахованих осіб, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії російської федерації.

З огляду на те, що відповідно до частини першої статті 31 Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування” підставою для призначення допомоги по тимчасовій непрацездатності, по вагітності та пологах є виданий у встановленому порядку листок непрацездатності, страхувальники керуючись статтею 34 цього Закону мають підстави та можливість оформити за встановленим зразком заяви-розрахунки, що містять інформацію про нараховані застрахованим особам суми матеріального забезпечення за їх видами для отримання фінансування від робочих органів Фонду та подальшої виплати зазначеного матеріального забезпечення.

Враховуючи вищевикладене, особи, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії російської федерації і перебувають у трудових відносинах із роботодавцями, отримують допомогу по тимчасовій непрацездатності та допомогу по вагітності та пологах за рахунок коштів Фонду за період своєї непрацездатності у формі матеріального забезпечення, яке повністю або частково компенсує втрату заробітної плати.

Страхові виплати потерпілим і особам, які мають на них право у разі смерті потерпілого, які виїхали за кордон та отримали там тимчасовий захист, нараховуються та виплачуються Фондом в повному обсязі на їх рахунки в банківських установах.

Припинення страхових виплат потерпілим та особам, які мають право на виплати в разі смерті потерпілого відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" відбувається лише у разі виїзду таких осіб на постійне місце проживання за межі України. Тому тимчасовий, на період проведення бойових дій на території України, виїзд особи за її межі не впливає на право отримувати виплати.

Повідомляємо також, що участь у слуханнях від виконавчої дирекції Фонду візьме начальник управління страхових виплат та матеріального забезпечення ЗАРУБІНА Світлана Анатоліївна. Посилання для підключення до відеоконференції просимо надіслати на електронну адресу org.vd@fssu.gov.ua.

З повагою

Директор

Т. Михайленко

ПРЕДСТАВНИК

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua тел. (044) 298 7033

_____ 20__ № _____

На 04-30/17-2022/80451 від 18.05.2022

Комітет Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів

На лист Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів повідомляється, що участь в комітетських слуханнях на тему: «Захист прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної агресії Російської Федерації» візьме директор Департаменту моніторингу соціальних прав Секретаріату Уповноваженого Верховної ради України з прав людини Глущенко Світлана Аркадіївна (електронна адреса: Hluschenko@ombudsman.gov.ua, тел. 298-70-36).

Інформаційно-аналітичні матеріали до комітетських слухань та пропозиції до проекту рекомендацій, що будуть прийняті за їх результатами, додаються.

Додаток: на __ арк.

**Представник Уповноваженого
з дотримання соціальних
та економічних прав**

Олена СТЕПАНЕНКО

Парубок О., Іванов Ю., Легков В. 298-70-71
Трегубенко А.С., Ходак А.В. 298-70-68,
Дзюба М., Роман В. 298-70-61

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№8154.2/3796/1/22/22/25.1 від 03.06.2022
КЕП: Степаненко О. А. 03.06.2022 16:03
5FBB77F7B650371D0400000A05900006DC30000

**Інформаційно-аналітичні матеріали
до комітетських слухань на тему: «Захист прав і свобод громадян
України, які перебувають на території держав-членів ЄС
та інших держав як тимчасово переміщені особи, внаслідок збройної
агресії Російської Федерації»**

З початком широкомасштабної збройної агресії російської федерації проти України Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснювався постійний моніторинг додержання прав і свобод людини і громадянина в умовах воєнного стану, у тому числі осіб, переміщених на території держав-членів ЄС та інших держав.

За наявними даними станом на 20.05.2022 з України виїхало понад 6,2 млн осіб, понад 5 мільйонів громадян переїхали до країн ЄС. Найбільша кількість людей, понад 3,3 млн осіб, переїхала до Польщі. Ще майже 826 тисяч громадян України виїхали до Румунії. Понад 530 тисяч українців дісталися Угорщини, майже 447,6 тисячі — Молдови. До Словаччини виїхало 379,4 тисячі людей. У Чехії українці отримали 344 тис. віз для тимчасового проживання. Крім того, понад 1,2 мільйона громадян України вже зареєструвалися на тимчасовий захист у країнах ЄС¹.

Українці, які виїхали за кордон через війну, можуть обрати один із таких правових режимів свого перебування:

залишитись у статусі туриста (протягом 90 календарних днів, без права працювати, без будь-якої соціальної чи фінансової підтримки);

подати документи на отримання статусу біженця (це потрібно зробити негайно у першій країні, в якій особа зупинилася після виїзду з території України, процедура очікування відповідного рішення може тривати понад пів року, у заявника вилучають паспорт, він змушений залишатися в цій країні до отримання статусу, національним законом може бути передбачено проживання лише в певному місці).

отримати тимчасовий захист за Директивою про тимчасовий захист 2001/55/ЄС, яка була активована для України Рішенням Ради ЄС від 4 березня 2022 року.

Більшість українців за кордоном обрали саме тимчасовий захист, який включає право на житло, освіту, роботу, соціальне забезпечення, медичну допомогу, але скористатися цими правами можна після реєстрації в обраному місці проживання в будь-якій країні ЄС (лише в одній). Статус встановлюється на один рік і може бути продовжений ще на два роки, у разі зміни ситуації в Україні може бути припинений.

¹ Мінфін: фінансовий портал. Війна в Україні. Стало відомо, скільки українців виїхало за кордон. 20 травня 2022 <https://minfin.com.ua/ua/2022/05/20/85727942/>

Уповноваженим з прав людини протягом квітня-травня цього року здійснено моніторинг додержання прав осіб, переміщених на території держав-членів ЄС, зокрема Польщі, Австрії, Бельгії та Італії. Досягнуто домовленостей з омбудсманом цих країн про подальшу співпрацю задля забезпечення прав цих осіб під час перебування у відповідних країнах:

В Австрії Уповноважений відвідала Гуманітарний центр прибуття для українців та центр реєстрації українських громадян («Messezentrum») у місті Відень. У ньому громадянам України надається тимчасове спальне місце (1-2 доби), харчування, невідкладна медична й психосоціальна допомога та загальна інформація.

На час відвідування у центрі перебувало близько 90 українців – жінок, дітей, осіб з інвалідністю та похилого віку. Частина прибула вранці із Запорізької та Миколаївської областей, інші прийшли до центру для отримання гуманітарної допомоги та поспілкуватися із співвітчизниками.

Наші громадяни повідомили, що в цілому задоволені якістю послуг, які надаються у Гуманітарному центрі прибуття українців, допомогою та піклуванням соціальних працівників та волонтерів.

Процедура одержання тимчасового захисту в Австрії є дещо ускладненою. Так, спочатку громадяни України повинні зареєструватися у органах поліції. Відповідне відділення облаштоване у центрі реєстрації українських громадян у виставковому центрі («Messezentrum»).

Потім, щоб одержати право на проживання та відповідне посвідчення особи (Ausweis für Vertriebene), так звану «блакитну картку», а також фінансову підтримку, необхідно звернутися до ще одного, третього центру - збору даних та консультацій (ACV).

Українці, як в Гуманітарному центрі прибуття, так і в «Messezentrum», порушили питання щодо відсутності інформації про консульські послуги та контакти Посольства України в Австрії.

Уповноважений звернулася до Посольства України у Австрії з пропозицією ініціювати перед владою Австрії питання надання українцям послуг з оформлення тимчасового захисту, які зараз здійснюються трьома різними центрами, у одному місці. Також закликала забезпечити розміщення інформаційних матеріалів про консульські послуги та контакти Посольства у центрах для громадян України.

У Відні у рамках участі у Другій додатковій зустрічі з питань людського виміру Уповноважений провела зустріч з Директором Бюро демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ, під час якої окремо зупинилися на питаннях примусової депортації українців до рф.

За ініціатииви Уповноваженого розпочато створення міжнародної робочої групи для напрацювання механізму повернення громадян України з рф. Комісаром Ради Європи з прав людини Дунею Міятович також підтримано запропоновану Уповноваженим ініціативу створити робочу групу омбудсманів країн Європи з напрацювання механізму повернення в Україну або до європейських країн примусово вивезених в рф громадян України.

В Бельгії Уповноважений відвідала Центр реєстрації переміщених громадян України, який розташовано з одному з приміщень Експоцентру Брюсселя.

З'ясовано, що у Центрі громадяни України, що рятуються від російського вторгнення, можуть зареєструвати своє перебування в Бельгії та отримати «тимчасовий захист». Після цього громадяни України отримують довідку у Міграційній службі та посвідку на проживання, так звану «А-картку», у відповідному органі муніципалітету, що надає доступ до ринку праці та користування соціальними правами.

У Центрі працюють 60 вікон для реєстрації, через які щоденно проходять процедуру оформлення наші громадяни. Більшість з них – 60% не потребують прихистку, лише невелика частина українських громадян просять забезпечити їх житлом.

Уповноважений поспілкувалися із українськими громадянами, від яких не отримала скарг на роботу центру.

У Центрі реєстрації у достатній кількості роздаткових інформаційних матеріалів українською мовою, відведено місця відпочинку для дорослих та дітей. У приміщенні чергують представники Міжнародного Комітету Червоного Хреста, співробітники поліції та перекладачі».

Уповноважений також відвідала павільйон збору гуманітарної допомоги, куди бельгійці звозять речі для громадян України.

Відзначено допомогу Посольства України в Бельгії та представників української діаспори за їхню допомогу в координації гуманітарної підтримки наших громадян в Україні у період війни».

Під час робочого візиту до Королівства Бельгія Уповноважений також провела робочу зустріч із Федеральними Омбудсманами Бельгії. Сторони обговорили питання захисту прав понад 20 тисяч українських громадян, які рятуючись від війни виїхали до Королівства Бельгія.

Федеральні Омбудсмани Бельгії повідомили, що в межах свого мандату надають інформаційну та правову допомогу громадянам України, які продовжують перебувати до Бельгії. Пообіцяли сприяти комунікації з регіональними Омбудсманами Бельгії для подолання проблем, з якими стикаються наші громадяни на місцях, зокрема щодо проживання, гуманітарної допомоги, адміністративної та правової підтримки.

Уповноважений закликала Омбудсманів вживати активніших заходів задля надання чітких інструкцій для громадян України для пришвидшення отримання усіх необхідних документів та посвідок задля належних умов проживання в Бельгії. Сторони домовились про подальшу співпрацю з метою дотримання прав громадян України в Королівстві Бельгія.

Також У Брюсселі Уповноважений провела зустріч з Європейським Омбудсманом Емілі О'Райлі, під час якої сторони обговорили додержання прав українських громадян, які через війну змушені шукати притулку у країнах Європейського Союзу.

Досягнуто домовленостей, що офісами європейського омбудсмена Емілі О'Рейлі та французького омбудсмена Клер Едон, будуть розглянуті та проаналізовані дії європейських урядів, спрямовані на допомогу біженцям з

України та імплементацію Директиви про тимчасовий захист, яка гарантує негайний захист в ЄС для осіб, що тікають від війни.

Під час візиту до Республіки Польща у місті Кракові Уповноважений спільно з Генеральним консулом України в Кракові здійснила моніторинговий візит до Центру допомоги українцям в комплексі Galeria Krakowska.

З'ясовано, що у місті Кракові тимчасово проживають понад 300 тисяч громадян України, які залишили країну через війну.

У центрі Galeria Krakowia на початку повномасштабної агресії надавали підтримку 40 тисячам громадян України щодня. Понад 500 волонтерів в Кракові продовжують надавати щоденну допомогу українцям.

Під час розмови з нашими громадянами Уповноважений не отримала скарг на умови їх перебування та дотримання їх прав у Польщі.

У центрі надається допомога з пошуку житла, кваліфікована медична допомога, гаряча їжа та напої і теплий одяг. У приміщеннях комплексу можуть одночасно розмістити до 500 людей. Передбачені окремі місця для тимчасового перебування жінок з дітьми.

75% наших громадян проживають в наданому громадянами Польщі житлі. Решті у центрі надається можливість винаймати житло для постійного проживання.

Забезпечено належне інформування щодо наявності безкоштовних транспортних послуг для українців у Польщі та у сусідніх державах ЄС. Надається доступ до безкоштовного місцевого мобільного зв'язку та Інтернету.

Відзначено роботу Консульства України в Кракові, яке в щоденному режимі надає увесь спектр консульських послуг, необхідних нашим громадянам, які залишили країну через війну.

Під час робочого візиту до Італії Уповноважений провела зустріч з Омбудсманом регіону Лаціо Маріно Фарделлі, який зазначив, що разом зі своїм офісом працює щоб допомогти українцям, що прибули до регіону. В Лаціо перебувають 18357 людей з України. Вони всі отримали санітарні картки для отримання безоплатної медичної допомоги, регіон для усіх українців зробив безкоштовний проїзд у транспорті.

3500 українців влаштовано до готелів Лаціо. 1700 дітей отримують лікування. 15 студентів отримали можливість навчатися у вищому навчальному закладі в регіоні.

Уповноважений домовилася з Омбудсманом Лаціо розпочати співпрацю, щоб допомогти біженцями з усіма бюрократичними та адміністративними питаннями, у тому числі із залученням органів, що опікуються питаннями опіки над дітьми.

Уповноважений відвідала громадян України, які тимчасово проживають у монастирі УТКЦ у м. Кастель-Гандольфо в Італії.

Під опікою отця Ореста перебувають близько 50 жінок та дітей з Миколаєва, Харкова, Львова, Полтави.

Наші громадяни дуже вдячні італійцям за допомогу. Мерія та жителі надають продукти харчування, речі першої необхідності Діти мають змогу

навчатися дистанційно в школах України та ходити до італійської, навчанням задоволені. Умови цілком задовільні, але всі мріють повернутися додому.

Права дітей.

На початок 2022 року в Україні проживало понад 7 млн. дітей.

У зв'язку із вторгненням російських військ на територію України за попередніми даними ЮНІСЕФ, через війну 4,8 мільйона українських дітей змінили місце проживання. 2,5 мільйона дітей переселилися в межах України, ще понад 2 мільйони стали біженцями, виїхавши за кордон.

Більшість країн світу надали підтримку та прихисток українським родинам та дітям.

З метою забезпечення права дітей на життя та здоров'я та пришвидшення евакуації дітей за кордон у безпечні країни Кабінетом Міністрів України прийнято постанову від 28 лютого 2022 р. № 166 «Про внесення зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України», якою спрощено процедуру перетинання кордону для дітей без згоди іншого з батьків.

Водночас у разі наявності спору між батьками щодо участі у вихованні дитини та визначенні її місця проживання, деякі батьки можуть зловживати своїм правом та чинити перешкоди у спілкуванні дитини з іншим із батьків. Тому необхідно удосконалити законодавство задля забезпечення права переміщеної за кордон дитини на виховання та спілкування з обома батьками.

Під час моніторингового візиту членів Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану, утвореного постановою Кабінету Міністрів України від 17 березня 2022 р. № 302, до Республіки Польща, Федеративної Республіки Німеччина, Італійської Республіки виявлено певні проблеми, яких зазнали діти, які виїхали за кордон.

Зокрема, діти стикнулися з мовним бар'єром, що, у свою чергу, негативно впливає на реалізацію їх права на освіту, гарантованого статтею 28 Конвенції ООН про права дитини. З метою пришвидшення адаптації дітей за кордоном та подолання мовних перешкод, ЄС розробив практичний посібник з найбільш уживаними фразами в побуті та під час навчання українською з перекладом на різні мови країн Європи.

Зі свого боку Україна намагається забезпечувати право дітей на освіту та відновлювати освітній процес дистанційно, що дозволяє дітям продовжувати здобувати українську освіту навіть за кордоном.

За даними Міністерства освіти і науки України станом на 30 травня 2022 року заклади загальної середньої освіти 17 областей України продовжували освітній процес в дистанційній формі. У 3-х областях освітній процес здійснювався дистанційно, частково в змішаній та очній формах. В 4-х областях навчання організовано в дистанційній формі, частково канікули, призупинено або завершено навчальний процес. В одному регіоні навчання тривало в дистанційній формі або змішано, частково призупинено освітній процес. Станом на 30 травня 2022 року 2 285 шкіл завершили навчання, понад 430 тис. дітей закінчили 2021/2022 навчальний рік.

Україною створені умови та онлайн-ресурси для продовження здобуття освіти, зокрема Всеукраїнський розклад онлайн, дитячий садок онлайн НУМО

тощо. Діти за кордоном мають можливість отримати документи про освіту, а також завдяки співпраці з країнами Європи заплановано проведення національного мультипредметного тесту, у 39-ти містах таких країн: Австрія, Бельгія, Болгарія, Велика Британія, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Латвія, Литва, Молдова, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Угорщина, Франція, Хорватія, Чехія і Швеція. Зазначене надасть можливість випускникам вступити до українських вишів.

Завдяки співпраці Уповноваженого та Європейської мережі омбудсманів з прав дитини (ENOC) у країнах ЄС поширено інформацію про способи здобуття освіти в закладах освіти України в онлайн-форматі: онлайн-платформи, інформаційні навчальні канали та ресурси, українські підручники.

Однак, перебуваючи за кордоном, діти не завжди мають можливість здобувати українську освіту через відсутність гаджетів та доступу до мережі Інтернет.

Крім того, під час моніторингового візиту виявлено проблему порушення права дітей на свободу пересування та вільний вибір місця проживання, з якою стикаються українські діти від 16 до 18 років, які самостійно перетинають міждержавний кордон та затримуються прикордонниками або міграційними органами країн ЄС як діти без супроводу та спрямовуються до притулків. Українські дипломатичні установи не інформуються про кількість дітей та місця їх розміщення під час виїзду за межі України.

Така ситуація обумовлена тим, що відповідно до Цивільного кодексу України фізична особа, яка досягла шістнадцяти років, має право на вільний самостійний виїзд за межі України.

Проте відповідно до законодавства країн ЄС дитина до 18 років має право на переміщення лише у супроводі законного представника або особи, яка наділена таким правом на підставі нотаріально оформлених документів з боку батьків.

Наприклад, виявлені польськими прикордонниками діти без супроводу направляються до Хабу з прийому та розміщення дітей в м.Стальова Воля з метою з'ясування обставин та подальшої передачі батькам, або визначення законного представника. Всього за період з 24 лютого 2022 року в цьому Хабі було розміщено 1230 дітей. Подекуди процедура встановлення обставин щодо дитини затягується. Найбільший термін перебування дитини був 35 днів.

Причиною виникнення таких ситуацій є погана поінформованість українських громадян про законодавство ЄС щодо умов перебування дітей за кордоном без супроводу батьків, законних представників. З іншого боку компетентні органи країн перебування мають посилити комунікацію з дипломатичними установами України з метою пришвидшення пошуку батьків або осіб, які можуть бути призначені законними представниками дитини.

Також під час перебування за межами України виникла проблема щодо встановлення законного представництва дітей за кордоном. У зв'язку з чим приймаючою стороною призначались в судовому порядку тимчасові опікуни щодо українських дітей (зокрема, польською стороною було прийнято зміни до законодавства з метою надання додаткової допомоги для догляду за дітьми шляхом запровадження тимчасового опікунства зі свого боку).

З метою реалізації передбаченого статтею 20 Конвенції ООН про права дитини права на особливий захист і допомогу дітей, які тимчасово або постійно позбавлені сімейного оточення, було внесено зміни до законодавства України в умовах воєнного стану.

Механізм забезпечення безпеки дітей та осіб, які зараховані до закладів, що розташовані в зоні активних бойових дій або наближених до неї населених пунктах, визначено постановою Кабінету Міністрів України від 27 березня 2022 р. № 385 «Деякі питання тимчасового переміщення (евакуації) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, в умовах воєнного стану».

Станом на 01.06.2022 за інформацією Нацсоцслужби за результатами моніторингу інформації з різних джерел із закладів інституційного догляду та виховання дітей евакуйовано 6 506 дітей різних категорій (діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти з інвалідністю, діти, які опинились у складних життєвих обставинах).

З них перебувають:

- в Україні – 2 278 дитини;
- інших країнах – 4 228 дітей.

Серед іноземних держав найбільше дітей із закладів прийняли: Польща – 39 % (1663 дитини), Німеччина – 17 % (716 дитина), Італія – 7% (303 дитини), Австрія – 6% (235 дітей), Туреччина – 4% (160 дітей), Нідерланди – 3% (124 дитини), Іспанія – 3% (113 дітей) тощо.

Водночас є неповною інформація про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які виїхали за межі України з прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, опіки/піклування.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29 березня 2022 р. № 383 «Про внесення змін до Правил перетинання державного кордону громадянами України» встановлено, що виїзд за межі України дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, які не досягли 18-річного віку, в супроводі одного із законних представників здійснюється за наявності письмового погодження служби у справах дітей за місцем звернення чи служби у справах дітей обласної військової (військово-цивільної) адміністрації на виїзд із зазначенням держави остаточного перебування дітей.

Проте кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виїхали за кордон у супроводі прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, опіки/піклування до прийняття вказаних змін встановити складно.

Разом з тим, наразі існує низка питань, які потребують врегулювання як на міждержавному рівні, так і на рівні національного законодавства.

Так, трапляються випадки роз'єднання груп дітей, невизнання українських супроводжуючих законними представниками дітей, проходження додаткових судових процедур для встановлення опіки. Це зумовлено відсутністю налагодженої комунікації між компетентними органами України та приймаючих країн, а також відмінністю законодавчої бази.

Зазначених випадків можна уникнути за умови налагодження обміну інформацією про форми влаштування над дітьми та умови її здійснення як з боку України, так і з боку країн до яких виїхали діти.

В свою чергу з метою врегулювання питання забезпечення тимчасового законного представництва дітей, які не досягли 18-річного віку та зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, влаштовані у патронатні родини, у разі евакуації їх за кордон 22 травня 2022 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до статті 30¹ Закону України «Про охорону дитинства» щодо представництва деяких дітей під час ведення в Україні воєнного стану» (реєстр. № 7200 від 19.03.2022).

Слід також зауважити, що наразі Урядом прийнято рішення щодо призупинення усиновлення під час воєнного стану в Україні.

Проте існувала правова прогалина щодо регулювання питання передання у сім'ї усиновлювачів евакуйованих за межі України дітей, у ситуації коли діти були усиновлені до початку збройного нападу РФ і рішення суду про усиновлення набрало законної сили.

З метою захисту права дитини на виховання в сім'ї 24 травня 2022 р. Кабінетом Міністрів України прийнято постанову № 618 «Про внесення зміни до Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей», якою врегульовано передачу усиновлювачам дитини, яка була тимчасово переміщена (евакуйована) за межі України.

7 квітня Європейський Парламент ухвалив резолюцію щодо захисту дітей та молоді з України, які рятуються від війни.

Нею закріплено, що реєстрація дітей, які прибувають до країн ЄС, є основою до запобігання ризику торгівлі людьми та незаконного усиновлення; в рамках національних систем захисту дітей українським дітям мають бути забезпечені психосоціальна підтримка, підтримка материнського здоров'я, захист від гендерного насильства, допомога у розшуку сім'ї та підтримка у возз'єднанні сім'ї; дітям надається доступ до медичних, освітніх послуг; дітям без супроводу та дітям, які перебувають у закладах цілодобового перебування, повинен бути призначений опікун.

Врегулювання питання щодо створення в країнах ЄС єдиної транскордонної політики стосовно захисту прав та забезпечення потреб дітей, переміщених внаслідок воєнних дій з території України, можливе також шляхом укладання договорів.

За інформацією Мінсоцполітики проекти таких двосторонніх договорів надіслано до 23 країн ЄС.

Литовська Республіка стала першою країною, яка узгодила своє законодавство відповідно до потреб дітей, що опинились у поточних складних обставинах.

Результати здійснюваного Уповноваженим моніторингу додержання прав і свобод осіб, переміщених на території держав-членів ЄС та інших держав, зокрема в рамках опрацювання звернень громадян, що надходили на «гарячу лінію» Уповноваженого, засвідчили наявність низки порушень прав цієї категорії громадян у різних сферах.

Перетин кордону.

З метою забезпечення можливості виїзду наших громадян за кордон 28.02.2022 постановою Кабінету Міністрів України № 170 затверджено Тимчасовий порядок внесення інформації до паспорта громадянина України для виїзду за кордон, яким визначено процедуру внесення до паспорта громадянина України для виїзду за кордон інформації про продовження строку його дії, а також до паспорта для виїзду за кордон батьків (одного з батьків), іншого законного представника дитини інформації про дитину.

У зв'язку із військовою агресією РФ в перші дні інтенсивних військових дій Адміністрацією Державної прикордонної служби України було прийнято рішення про спрощений порядок перетину кордону, у тому числі за внутрішніми паспортами громадян України. Однак у подальшому згадана спрощена процедура стала причиною порушення прав громадян на повернення в Україну, оскільки на законодавчому рівні дане питання не було врегульовано. Як наслідок на гарячу лінію Уповноваженого поступали звернення щодо неможливості повернення в Україну.

Додатково виникла проблема в оформленні посвідчення особи для повернення в Україну в закордонних дипломатичних установах, а саме - відсутність бланків таких посвідчень та вартість оформлення (консульський збір).

19.04.2022 на офіційній фейсбук-сторінці Державної прикордонної служби України було опубліковано повідомлення (<https://www.facebook.com/100066866381279/posts/320804600158417/?d=n>) про продовження можливості перетину кордону громадянами України за внутрішніми паспортами. Таке рішення прийнято зважаючи на ситуацію, що складається на території України під час воєнного стану, коли громадяни України не можуть швидко і вчасно оформити паспорт громадянина України для виїзду за кордон (закордонний паспорт). В свою чергу, право перетину кордону за внутрішніми паспортами не було закріплено на законодавчому рівні.

Враховуючи велику кількість звернень громадян щодо відсутності можливості оформлення посвідчення на повернення в Україну Міністерством закордонних справ України в квітні поточного року надано розпорядження забезпечити закордонні дипломатичні установи України достатньою кількістю бланків та скасувати тимчасово оплату за оформлення посвідчень на повернення в Україну.

Реалізація права на охорону здоров'я.

Країни Європейського Союзу значно полегшили для громадян України процедури щодо можливості доступу до системи охорони здоров'я за кордоном.

Основною умовою для отримання медичних послуг є своєчасна реєстрація у відповідних державних установах, які забезпечують міграційну політику. Зареєстровані за кордоном громадяни України набувають право на певний рівень безоплатного медичного страхування від приймаючої держави та право на необхідне медичне лікування.

Працюючі громадяни України, що застраховані у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, в разі виникнення тимчасової непрацездатності за кордоном мають право на оформлення медичних висновків про тимчасову непрацездатність, в тому числі з причини вагітності та пологів. Для реалізації цього права, у країнах тимчасового перебування, заклади охорони здоров'я видають відповідні документи, якими засвідчується стан тимчасової непрацездатності, в тому числі з причини вагітності та пологів. Легалізація отриманих за кордоном медичних документів здійснюється в Україні відповідно до Інструкції про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України № 455 від 13.11.2001, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 4 грудня 2001 р. за № 1005/6196.

Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини в травні 2022 року розпочато моніторинг додержання Міністерством охорони здоров'я України прав громадян України, хворих на онкологічні захворювання, на отримання безоплатної медичної допомоги та направлення їх на лікування за кордон, в тому числі і тих, які вимушено змінили місце проживання в Україні в умовах воєнного стану.

Реалізація права на працю.

Виїзд за кордон призводить до розриву трудових зав'язків в Україні (не всі працівники мають змогу працювати дистанційно з-за кордону, вимушені йти у відпустки за власний рахунок, є непоодинокі випадки звільнення працівників).

Особи, які перебувають під тимчасовим захистом в іншій країні, повинні мати можливість працювати як найняті або самозайняті працівники, а також користуватися однаковим ставленням на рівні з працівниками в державах-членах стосовно оплати праці та інших умов.

Проте, знаходячись за кордоном, наші громадяни стикаються з низкою проблем:

- не завжди знають мову країни, в якій вони знаходяться, що унеможлиблює знайти роботу;

- український спеціаліст повинен підтвердити свою кваліфікацію в країні перебування, отримати додаткові дозволи на роботу по професії;

- жінки, які мають маленьких дітей не завжди можуть працювати, тому що повинні піклуватись про своїх дітей.

Реалізація права громадян на отримання пенсій та інших соціальних допомог, гарантованих законодавством України, у разі вимушеного виїзду за кордон у зв'язку із війною.

На сьогодні в період воєнного стану на законодавчому рівні Урядом врегульовано низку питань щодо отримання громадянами пенсій та інших соціальних допомог.

Органами Пенсійного фонду України та соціального захисту населення здійснюється щомісячне нарахування пенсій та соціальних допомог як внутрішньо переміщеним особам, так і громадянам, які виїхали за кордон через війну в Україні.

Ці виплати здійснюються незалежно від зареєстрованого місця проживання отримувача впродовж воєнного стану, а також протягом місяця після його скасування без додаткових звернень людини та подання підтверджувальних документів.

Внутрішньо переміщені громадяни можуть отримати соціальні допомоги та пенсії як через установи банків, так і через поштові відділення.

Громадяни, які виїхали за кордон через війну, можуть отримувати свої пенсійні та соціальні виплати від держави Україна тільки у тому разі, якщо до війни отримували ці виплати через установи банків.

У такому випадку вони можуть вільно користуватись за кордоном банківськими картками українських банків та отримувати свої виплати.

Труднощі з отриманням пенсійних та соціальних виплат виникають у громадян України, які перебувають за кордоном, але отримували відповідні виплати через поштові відділення АТ «Укрпошта».

Про це свідчать звернення громадян на «гарячу лінію» Уповноваженого.

У зв'язку із надходженням таких звернень Уповноваженим здійснено моніторинг додержання прав громадян на отримання пенсійних виплат у разі виїзду за кордон унаслідок воєнних дій в Україні у випадку, якщо такі громадяни пенсію отримували через поштові відділення АТ «Укрпошта».

Моніторингом встановлено, що з прийняттям постанови Кабінету Міністрів України від 25 березня 2022 р. № 363 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо виплат пенсії та грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» та внесенням змін до пункту 10 Порядку виплати пенсій та грошової допомоги через поточні рахунки в банках, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 серпня 1999 р. № 1596, одержувачі пенсій отримали можливість подати заяву про виплату пенсії (зокрема змінити спосіб отримання з поштового відділення на банківський рахунок) в електронній формі через вебпортал електронних послуг Пенсійного фонду України з використанням засобів кваліфікованого електронного підпису.

В межах моніторингу отримано інформацію від Мінсоцполітики України щодо порядку реалізації такої можливості. Згідно з позицією Міністерства особа, якій пенсію виплачувала АТ «Укрпошта», може змінити спосіб отримання виплати, а саме отримувати пенсію через платіжну картку. Зокрема, можна без візиту до відділення уповноваженого банку відкрити платіжну картку через офіційний сайт або мобільний додаток банку. При цьому, при відкритті рахунку ідентифікація клієнта здійснюється банком шляхом відеоверифікації. Наразі така

послуга доступна у ПриватБанку. Наявність такої послуги підтверджено фахівцями гарячої лінії ПриватБанку.

Разом із тим, Пенсійний фонд України, підтверджуючи наявність положень законодавства про можливість обрання одержувачем пенсій способу доставки пенсійних коштів шляхом подання відповідної заяви через вебпортал з використанням кваліфікованого електронного підпису, вбачає, що така зміна процедури порядку подання заяв про зміну способу виплати пенсії (як і заяв про призначення пенсії) потребує додаткових змін в законодавстві, в тому числі визначення інших надійних засобів ідентифікації особи.

За даними Пенсійного фонду України до органів Пенсійного фонду за період з 24 лютого 2022 року по 01 травня 2022 року із заявою щодо призначення пенсії через вебпортал звернулося 4842 особи, із заявою щодо зміни способу виплати пенсії – 966 осіб. При наданні електронних послуг через вебпортал збір інформації щодо місцезнаходження (територіальної належності) користувача у відповідний момент не здійснюється.

Відтак питання практичної реалізації права громадян на отримання пенсії (призначення пенсії та зміна способу виплати пенсії) через вебпортал електронних послуг Пенсійного фонду України з використанням засобів кваліфікованого електронного підпису у разі вимушеного виїзду за кордон у зв'язку із війною залишається відкритим та потребує напрацювання узгодженої позиції Мінсоцполітики та Пенсійного фонду України з подальшим проведенням роз'яснювальної роботи серед населення з цього питання.

Моніторингом сайтів та сторінок у соціальних мережах Мінсоцполітики України та Пенсійного фонду України не виявлено проведення роз'яснювальної роботи щодо порядку реалізації прав громадян на отримання пенсійних виплат у разі виїзду за кордон унаслідок воєнних дій в Україні, зокрема у випадку, якщо такі громадяни пенсію отримували через поштові відділення АТ «Укрпошта».

Реалізація прав громадян у сфері професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти.

Відповідно до рішення Ради ЄС від 4 березня 2022 р. активовано Директиву 2001/55/ЄС щодо надання тимчасового притулку, яка регулює негайне забезпечення захисту громадян третіх країн, змушених масово рятуватися на території ЄС від війни або порушень прав людини.

Тимчасовий захист надають на рік із можливістю продовжити його до трьох років залежно від ситуації в Україні; він забезпечує право на перебування, працевлаштування, медичну та соціальну допомогу, освіту для дітей.

Питання забезпечення права на освіту стосується переважно загальної середньої освіти, в деяких країнах і дошкільної. У сфері професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти країни ЄС таких зобов'язань не беруть.

Водночас проведений моніторинг свідчить, що мовні курси для молоді в усіх країнах, що приймають наших громадян, безкоштовні. Деякі країни, які зацікавлені в наших студентах, пропонують відповідні програми. Фінські та литовські заклади вищої освіти відкривають місця та надають гранти

українським студентам, які перервали навчання в Україні; участь в англomовних програмах для них безоплатна, як і житло.

В Естонії, Італії надають право українським учням продовжувати навчання за професійними напрямками. В Австрії та Болгарії заохочують українську студентську молодь вступати до закладів вищої освіти, на спеціальних сайтах розміщують програми, що можна опанувати факультативно.

В умовах повномасштабної війни Міністерством освіти і науки України (МОН) керівникам закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти були надані відповідні рекомендації щодо здійснення освітнього процесу, зокрема і дистанційно, проведення навчальної та виробничої практики, проведення атестації здобувачів освіти, видачі документів про здобуту освіти в умовах воєнного стану.

Водночас окремих рекомендацій (роз'яснень) щодо реалізації права на освіту здобувачами професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, що перебувають за кордоном, МОН не розроблено.

Деякі керівники закладів вищої освіти, керуючись пунктом 1 частини 1 статті 32 Закону України «Про вищу освіту» щодо діяльності закладу вищої освіти на принципах автономії та самоврядування, приймають рішення не на користь здобувачів освіти.

Від українських студентів, які перебувають за кордоном, та від їх батьків надходять повідомлення про відмову щодо переведення студентів на індивідуальний графік навчання, про вимогу з'явитися в заклад вищої освіти на складання сесії, незважаючи на те що навчання здійснювалося дистанційно.

Багато учнів, студентів, які виїхали за кордон, повідомляють про нестачу обладнання (комп'ютерів, мобільних гаджетів), що перешкоджає їм отримувати українську освіту і приєднуватися до дистанційного навчання.

МОН України ухвалено відповідні управлінські рішення, що дозволять провести вступну кампанію у безпечних умовах, задовольняючи інтереси абітурієнтів. Зовнішнє незалежне оцінювання цього року відбудеться у спрощеному форматі. Відповідні зміни затверджено Верховною Радою України 24.03.2022 у Законі України № 2157-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України в сфері освіти».

Міністерством освіти і науки затверджено Порядок прийому на навчання для здобуття вищої, фахової передвищої освіти в 2022 році.

Через воєнні дії в Україні цьогооріч скасовано проведення традиційних вступних випробувань до закладів вищої освіти.

Для вступу на перший курс для здобуття ступеня бакалавра (магістра з медичних та ветеринарних спеціальностей) будуть використовувати результати національного мультипредметного тесту (НМТ). Передбачено проведення трьох сесій НМТ: основної – друга половина липня, серпень, додаткової – серпень, спеціальної – вересень.

Станом на 01.06.2022 бажання складати НМТ у тимчасових екзаменаційних центрах, створених в Україні, підтвердили 190 тис. осіб, з них майже 20 тис. осіб за кордоном.

МОН затверджено перелік закордонних населених пунктів, на території яких буде створено тимчасові екзаменаційні центри для проведення основних сесій національного мультипредметного тесту (наказ від 19.05.2022 № 465).

З міркувань безпеки зазначений перелік не оприлюднюється, але МОН повідомлено, що провести тестування заплановано в 23 європейських країнах (39 містах країн ЄС)

МОН гарантує, що за кордоном процедура проведення буде дотримана. Як і в Україні, тестування буде організовано в спеціально обладнаних комп'ютерних центрах, де з учасниками працюватимуть українськомовні педагоги, навчені українськими експертами.

Примусове індивідуальне чи масове переселення або депортація осіб з окупованої території України на територію держави агресора.

Збройна агресія російської федерації проти України визначена міжнародною спільнотою грубим та безпрецедентним порушенням міжнародного права та замахом на цінності демократичного та цивілізованого суспільства.

ЗМІ країни-агресора, посилаючись на джерела у військових відомствах рф, повідомляють, що станом на 31 травня 2022 року кордон із рф перетнули 1,55 мільйонів осіб, з них 254 тисяч дітей.

Країна-окупант рф грубо порушує статті 49 та 147 IV Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року, статті 85 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій про захист жертв війни від 8 червня 1977 року та може бути кваліфіковано, як злочин проти людяності згідно зі статтею 7 Римського статуту Міжнародного кримінального суду або як військовий злочин згідно з його статтею 8.

Нормами міжнародного гуманітарного права забороняється, незалежно від мотивів, здійснювати примусове індивідуальне чи масове переселення або депортацію осіб, що перебувають під захистом, з окупованої території на територію окупаційної держави або на територію будь-якої іншої держави, незалежно від того, окупована вона чи ні. Такі дії агресора є черговим доказом поведіння рф як держави-терориста.

Торгівля людьми.

Вимушена міграція в пошуках безпечного притулку підвищує ризик потрапляння у ситуацію торгівлі людьми. Особливо вразливими є жінки, діти та особи з інвалідністю.

Поліція та волонтери з Німеччини, які зустрічають на вокзалі біженців з України, повідомили, що до них надходили скарги про те, що чоловіки підходили до жінок з пропозицією допомогти, намагаючись скористатися їх уразливим станом.

Також стало відомо і про потрапляння в ситуацію торгівлі людьми громадян України на території Королівства Іспанія.

Розслідування ініційовано за зверненням громадянина, який повідомив до відділку поліції в Кордові про свої підозри щодо поведінки дорослого, який

супроводжував двох підлітків. Цю інформацію передали агентам Мобільної бригади транспортної поліції з Південного автовокзалу Мадрида, яким вдалося перехопити підозрюваного разом з неповнолітніми та кількома свідками. Згодом їх зупинили поліцейські, які спеціалізуються на боротьбі з торгівлею людьми.

Після встановлення обставин справи, українця затримали за звинуваченням у торгівлі людьми та викраденні дітей.

Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини вживалися заходи з метою додержання прав осіб, які постраждали від торгівлі людьми. Скеровано офіційне звернення до Уповноваженого з прав людини Республіки Польща із ініціативою посилення співпраці між інституціями у сфері запобігання потрапляння громадян України, які тимчасово перебувають на території Республіки Польща, у ситуацію торгівлі людьми шляхом активізації зусиль у сфері протидії торгівлі людьми та забезпечення постраждалих осіб необхідною допомогою.

За результатами звернення Уповноважений Республіки Польща поінформував про низку заходів, які вживаються для запобігання потрапляння в ситуацію торгівлі людьми українців та організації надання необхідної допомоги постраждалим, а також запевнив у подальших зусиллях у цій сфері.

Також, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини скеровано офіційне звернення Міністру закордонних справ України Д. Кулебі із проханням взяти під особистий контроль питання додержання прав громадян України, які ймовірно постраждали від торгівлі людьми за кордоном, а також інформувати про такі випадки Уповноваженого.

Уповноважений на зустрічах з міжнародними партнерами у сфері захисту прав людини неодноразово звертала увагу на необхідності вжиття заходів для недопущення порушення Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми та унеможливити потрапляння громадян України в таку ситуацію.

Сексуальне насильство.

Однією із проблем, пов'язаних із масовим переміщенням українців за кордон, є небезпека потерпання жінок від сексуального насильства.

Норми міжнародного гуманітарного права закріплюють чітку заборону зґвалтування та інших форм сексуального насильства в будь-який час.

У статті 27 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни встановлено, що жінки потребують особливого захисту від будь-якого зазіхання на їхню честь, і, зокрема, захисту від зґвалтування; примушування до проституції чи будь-якої іншої форми посягання на їхню моральність.

У статті 75 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, який стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів від 8 червня 1977 року (Протокол I), передбачено заборону знуцання над людською гідністю, зокрема, принижуюче й образливе поведження, примус до проституції чи непристойне посягання в будь-якій його формі.

Однак випадки вчинення сексуального насильства на тимчасово окупованих військами РФ територіях України носять масовий характер. За фактами знуцань

та згвалтувань жінок та дівчат російськими військовими в Україні уже розпочато кримінальні провадження в різних областях України: Київській, Донецькій, Харківській, Херсонській, Луганській та Запорізькій.

Попри те, що достовірних даних щодо кількості випадків сексуального насильства наразі немає, очільниця Фонду ООН у сфері народонаселення Наталія Канем заявила, що останні дослідження показали – понад 20% жінок з числа біженок та внутрішніх переселенок кажуть, що зазнавали сексуального насильства.

Враховуючи кількість жінок і дівчат, які через війну росії проти України покинули свої домівки у пошуках безпеки, виїхали за межі України – масштаби проблеми колосальні.

Чи не найбільш серйозним та важким наслідком таких злочинів для жінок стає вагітність. Примусова вагітність. Загалом наразі відомо про більше 10 випадків примусової вагітності серед постраждалих від згвалтувань. Але очевидно, що насправді таких випадків більше – лише малий відсоток постраждалих готовий розповісти про те, що з ними сталося.

Про випадки звернення жінок та дівчат, які завагітніли в результаті згвалтування російськими військовими, та які наразі перебувають за межами України, повідомляють міжнародні організації.

Так, у період з 1 березня по 12 квітня до мережі правозахисних організацій Abortion Without Borders, надійшла інформація про понад 200 людей з України, які шукали можливості зробити аборт, зокрема 102 українки, які виїхали до Польщі, з вагітністю до 12 тижнів, яку хотіли перервати.

У цьому контексті постає проблема, з якою зіштовхуються українські жінки та дівчата, які рятувалися від війни за кордон: після звільнення з-під окупації деякі постраждалі не можуть перервати небажану вагітність.

Зокрема у Польщі, куди виїжджала більшість українських жінок, законодавство щодо примусового переривання вагітності дуже суворе, і на практиці зробити аборт у Польщі часто просто неможливо.

Рік тому такі аборти у Польщі стали легальними лише у випадках, коли життя та здоров'я вагітної під ризиком, або у випадках, коли вагітність стала результатом згвалтування чи інцесту. Але факт згвалтування потрібно довести.

І тягар доведення лежить на потерпілій особі, що включає доведення психологам, лікарям і слідчим, що її дійсно згвалтували. Не кожна потерпіла жінка витримає цю процедуру.

Про те, що жінки, які виїхали до Польщі через війну в Україні, повинні мати права, які відповідають міжнародним стандартам, включаючи аборти, 13 травня зробили заяву представники УВКБ ООН.

Але українські біженки також їдуть і до інших країн із суворим законодавством про аборти – Угорщини та Румунії.

Збільшення кількості постраждалих від конфлікту жінок, які тікають з України, призводить до збільшення кількості випадків експлуатації та насильства.

Уже відомо про такі випадки у Польщі, Німеччині та Ізраїлі.

У зв'язку з цим важливо, щоб країни перебування українських біженців та транзитні країни враховували існуючі ризики та оперативно вживали заходів реагування.

З метою захисту прав потерпілих від сексуального насильства жінок Європейський парламент 05 травня цього року ухвалив резолюцію 2022/2633(RSP) «Вплив війни проти України на жінок», якою охоплено низку проблемних питань, що постали перед Україною та Європейським Союзом у зв'язку із наслідками, спричиненими війною росії проти України, для жінок.

Зокрема, йдеться про використання російськими військовими сексуального насильства як зброї війни, зростання кількості випадків торгівлі людьми, сексуального насильства та експлуатації, жорстокого поводження щодо жінок та дітей, які втікають від війни в Україні, потреб та захисту жінок, які зазнали сексуального насильства.

Депутати Європарламенту закликали всі країни перебування та транзитні країни ЄС забезпечити доступ до послуг сексуального та репродуктивного здоров'я та прав (SRHR), включаючи екстрену контрацепцію та аборти, а також акушерську допомогу для потерпілих від сексуального насильства.

Крім того, країни ЄС повинні швидко виявляти мережі торгівлі людьми, які отримують прибуток від сексуальної експлуатації жінок-біженок.

Також 20 травня цього року Комітет міністрів Ради Європи прийняв рекомендацію CM/Rec(2022)17 щодо захисту прав жінок і дівчат-мігрантів, біженок і шукачок притулку, що передбачає заходи для кращого реагування на потреби та виклики, з якими вони стикаються.

Крім того, спираючись на висновки Європейського комітету із запобігання катуванням та відповідних документів ООН, нова рекомендація надає державам-членам перелік заходів для забезпечення кращого захисту прав жінок-мігрантів.

В рамках частини Плану дій Ради Європи щодо захисту вразливих осіб у контексті міграції та надання притулку в Європі (2021-2025 рр.) цей документ надає рекомендації державам-членам щодо потреб жінок у сфері соціальних послуг, працевлаштування, освіти та залученості, забезпечення того, щоб державна політика повною мірою сприяла інтеграції та розширенню прав і можливостей жінок і дівчат-мігранток, біженок та шукачок притулку.

Тому важливо продовжувати тісну співпрацю із країнами ЄС щодо моніторингу дотримання прав українських біженців за кордоном та усебічного сприяння їхньому захисту.

Рекомендації:

МЗС, Держприкордонслужба, МВС, ДМС, Мінреінтеграції

Визначити механізм повернення українських громадян, які внаслідок воєнних дій виїхали за межі території України без паспорта громадянина України для виїзду за кордон.

МЗС (закордонні дипломатичні установи України)

Налагодити взаємодію із відповідними установами країн, до яких внаслідок воєнних дій виїхали громадяни України, з метою інформування щодо кількості

осіб, яким надання статус біженця чи тимчасовий захист, а також задля швидкого реагування на випадки потрапляння громадян України в ситуацію торгівлі людьми за кордоном.

Мінсоцполітики, МВС, МЗС

Підвищити рівень обізнаності громадян, які внаслідок воєнних дій виїхали за межі території України, про ризики потрапляння в ситуацію торгівлі людьми, отримання допомоги та захисту, шляхом організації просвітницьких кампаній.

Мінсоцполітики, Пенсійний фонд України

Опрацювати питання практичної реалізації права громадян на отримання пенсії (призначення пенсії та зміна способу виплати пенсії) через вебпортал електронних послуг Пенсійного фонду України з використанням засобів кваліфікованого електронного підпису у разі вимушеного виїзду за кордон у зв'язку із війною з подальшим проведенням роз'яснювальної роботи із цього питання серед .

Мінсоцполітики, Національна сервісна служба України

Опрацювати питання практичної реалізації права громадян на отримання державних соціальних виплат, гарантованих законодавством України, у разі вимушеного виїзду за кордон у зв'язку із війною з подальшим проведенням роз'яснювальної роботи із цього питання.

Мінсоцполітики

Опрацювати питання щодо удосконалення законодавства задля забезпечення права переміщеної за кордон дитини на виховання та спілкування з обома батьками.